

Oponentský posudek na bakalářskou práci **Petra Slámová: Pavlík Morozov a jeho role v komunistické výchově sovětské mládeže**

Na předkládané práci velmi kladně hodnotím výběr tématu, které je v moderní literární a kulturní vědě pojímáno jako součást interdisciplinárních studií kulturních forem mučednictví (Weigel, 2007). K jeho zpracování – ačkoli odpovídá možnostem bakalářské práce – bych však měla několik poznámek.

1. Práce je postavena na využití biografické a dokumentární literatury (převážně kniha J. Družnikova *Donosčik 001, ili Voznesenie Pavlika Morozova*, 1995) a jejím jádrem je reprodukce pátrání po identitě Pavky Morozova a po tvorbě jeho „mýtu“ z historického a faktografického hlediska. Tato problematika je obsažena jak v kapitole třetí (Tvorba mýtu), tak i v kapitole čtvrté (verze Pavlíkova životního příběhu). Spolu se dvěma následujícími krátkými kapitolkami tvoří převážnou část práce (38-39 s.). Rozbor literárních děl s tematikou „hrdiny Pavky Morozova“ je pak obsažen na pouhých deseti stranách. Dle mého názoru by bylo lepší obě tyto části proporčně vyvážit, reprodukci literatury o pátrání po „pravdě“ o Morozovovi zkrátit a věnovat se spíše problematice kontextu socrealismu sovětského typu a místu literárních děl s problematikou „mladých hrdinů“–mučedníků v něm. Z formálních nedostatků bych zde vytknula chyby způsobené doslovným opisem-překladem z ruských materiálů (např. na s. 15: „K vesnici položili asfaltovou cestu...“, podtrženo mnou, H.U.). Texty básní S. Michalkova či text pionýrské písně o P.M. bych analyzovala spíše z hlediska reflexe tématu v masovém umění a český text J. Théra (mimočodem chybí rok vzniku textu) v této kapitole postrádá souvislost. Byl by příkladem analýzy „antikultu“ hrdinského sovětského mučedníka či dokonce jeho role v undergroundové literatuře. Zvláště nevytýkám chybný způsob citací (především opakovaných), protože neexistuje pro studenty jednotný návod pro poznámkový aparát.
2. Sedmá kapitola – „Literatura o Pavlíkovi“ je založena na popisu děje tří děl s tematikou Morozovova „hrdinského činu“, kterým předchází krátký exkurs o literatuře pro děti a mládež a jejím výchovném vlivu. To je zcela na místě, avšak postrádám souvislost s teoriemi socrealismu a se „sakrační“ povahou socialismu a socrealismu (Fülöp-Miller, 1926, Sarkisyanz, 1955, Groys, 1988, Hartmann, 2006 aj.), tedy výzkumy, které patří dnes již ke kánonu v literární a kulturní vědě. Musím vytknout chybné či zavádějící údaje na s. 41-42, kdy studentka odkazuje na mnou doporučenou literaturu. Vydavatelkou knihy *Märtyrer-Porträts. Von Opfertod, Blutzugehen und heiligen Kriegern* (Fink: 2007) není F. Thun-Hohenstein, nýbrž Sigrid Weigel, F. Thun-Hohenstein je autorkou kapitoly *Pavlik Morozow – sowjetischer Heldenpionier*, v případě studie Mladena (nikoli Maldena!) Enčeva chybí přesný bibliografický odkaz na sborník, ve kterém byla otištěna. A není samozřejmě pravda, že „převážná část zde uvedených literárních děl v ČR bohužel není dostupná“: Enčevovu studii jsem sama Petře Slámové předala; předala jsem přesný bibliografický odkaz i na výše uvedenou knihu, kterou by bylo jistě možno získat prostřednictvím meziknihovni výpůjční služby. (V tomto případě to však není citelný nedostatek, neboť F. Thun-Hohenstein rovněž cituje pouze z anglické verze Družnikovy knihy a její medailon věnovaný P. Morozovovi je rovněž vystavěn na bio- a faktografických údajích.) Jinak je tomu s Enčevovou studií *Pavlik Morozov – Detstvo socrealizmu* (Prešov, 2004), který velmi fundovaně uvádí souvislosti novely Vitalije Gubareva *Pavlik Morozov* s Gorkého dílem *Matka* a píše o roli oidipovského komplexu a o

biblickém kontextu obou děl (opětný důkaz typologické souvislosti mezi socrealismem a religiozitou!), který je ovšem transponován do roviny politické a společenské moci. Z tohoto hlediska je analýza novely nedostačující, neboť motivy, které jsou biblické (jako například pokoušení – zde alkoholem atp.) studentka zmiňuje, avšak nedokáže je popsat a začlenit do teoretického kontextu. Stejně tak chybí motivické pojivo mezi dalšími dvěma analyzovanými texty – Gubarevovým dramatem o P.M. a Ščipačevovou poémou.

3. Zajímavé a přínosné pro téma je uvedení výsledku sociologického průzkumu z roku 2002 zjišťujícího znalosti Moskvanů o postavě P. Morozova. Zajímavé by bylo rozhodně také zmínit jeho funkci v orální současné literatuře či v současném folkloru, kde rovněž Pavkova postava figuruje. Bylo by tak možno lépe ukázat tu hranici, na které přestává postava pionýrského hrdiny fungovat jako skutečná historická osobnost vymezená explicitní didaktickou funkcí (i když ta je prvořadá), a kde začíná fungovat jako kulturní znak religiózních a antireligiózních systémů, a kde je možno hledat kořeny až k funkci mytologické (mimochodem typické právě pro totalitní systémy).

Závěr:

Práce je přínosná svým tématem, avšak nosné části práce jsou reprodukcí Družnikovy monografie. Chybí propojenost s problematikou socrealismu a odkaz na funkci Pavkovy postavy jako kulturního znaku. Nelze přesně určit, jaké cíle práce sleduje: historické, literárněvědné, či kulturologické? Přesto se domnívám, že práce ještě splňuje nároky kladené na práci bakalářskou, doporučuji k obhajobě, avšak hodnotit navrhuji známkou dobře (3).

V Praze, 11. 02. 2009

PhDr. Helena Ulbrechtová, Ph.D.

